

Lausunto

30.10.2018

Asia: VM057:00/2018 VM/2527/00.01.00.01/2017

Luonnos valtioneuvoston selonteoksi "Eettistä tietopolitiikkaa tekoälyn aikakaudella"

Lausunnonantajan lausunto

Kirjoittakaa luonnosta koskevat yleiset kommentit tähän:

Kansalaisten osaamisen ja Suomen kilpailukyvyn kannalta on tärkeää, että Suomessa pohditaan kansallisesti ratkaisuja, jotka siivittäisivät Suomen edelläkävijäksi tietopolitiikassa ja tekoälyn soveltamisessa. Erityisesti tekoälyn kohdalla tarvitaan kansallisen tason strategista näkemystä, joka ottaa huomioon niin kansalaiset, julkisen vallan kuin yrityssektorin ja kolmannen sektorin toimijat. Jo tällä hetkellä tekoälyn peruseriaatteiden ymmärtäminen tulisi olla kansalaistaito.

Tekoälystä puhuttaessa ei tule keskittyä pelkästään tekniikkaan ja lainsäädännön reunaehtoihin. Pitää pohtia laajemmin eettisiä kysymyksiä: mitä tavoittelemme tekoälyn avulla ja mitä taas emme? Myös kriittisiä näkemyksiä tarvitaan. Eettiselle pohdinnalle ja pelisääntöjen luomiselle on kiire tämän hetkessä teknologisessa muutosvauhdissa. Espoon kaupunki pitää selontekoa tarpeellisena keskustelunavauksena, vaikka kuntasektorin rooli jää siinä näkymättömäksi. Kuntasektorin, valtionhallinnon ja yritysten yhteistyöllä tietopolitiikan ja tekoälyn saralla kyettäisiin saavuttamaan merkittäviä tuloksia.

Varsinkin suurilla kunnilla on käytössään laajat ja monipuoliset tietovarannot, joilla on merkitystä tekoälyn hyödyntämisessä, kunhan asiakkaiden yksityisyys turvataan riittävällä tasolla ja toiminta täyttää lainsäädännön vaatimukset. Tekoälyä hyödyntämällä kunta pystyisi tarjoamaan asiakkailleen personoitua ja kustannustehokkaampaa palvelua. "Haavojen paikkaamisesta", "tulipalojen sammuttelusta" sekä vahinkojen ja riskien minimoinnista siirryttäisiin ennakointiin ja ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Selonteon tavoitteet ovat kannatettavia. Kuten johdannossa todetaan, Suomella on erinomaiset lähtökohdat nousta tekoälyn soveltamisen eturintamaan. Suomella on laadukkaat perustietovarannot, jonne on kerätty tietoa kansalaisista 1960-luvulta lähtien. Tekoälyn opettaminen vaatii taakseen paljon dataa, joten siinä mielessä Suomen tilanne on ainutlaatuinen, jos pohditaan julkisten palveluiden kehittämistä.

Suomen yhteiskunnallinen tilanne ja arvomaailma lisäävät mahdollisuuksia tekoälyn hyödyntämisessä. Suomi on luottamusyhteiskunta. Kansalaiset luottavat julkiseen valtaan ja pitävät selvänä, että heidän tietojensa käsitellään asianmukaisesti. Kuitenkin jo nyt kansalaiset vaativat enemmän läpinäkyvyyttä tietojensa käsittelyyn: mitä tietoja kerätään ja mihin niitä käytetään? Läpinäkyvyysvaatimus korostuu tulevaisuudessa. Tekoälystä ja digitaalisesta turvallisuudesta (sisältäen tietosuojan ja tietoturvan) puhuttaessa julkishallinnon on panostettava yhä enemmän viestintään ja tietoisuuden kasvattamiseen.

Turvallisuusnäkökulma on oleellinen osa tekoälykeskustelua. Tietoturvallisuuden on oltava riittävällä tasolla, jotta tekoälyä ei päästä manipuloimaan. Tällöin seuraukset saattavat olla äärimmäisen haitallisia yksittäisille kansalaisille esimerkiksi tilanteissa, joissa toteutetaan automaattista päätöksentekoa.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Datan hyödyntämiseen perustuva talous korostaa globaaliutta ja erilaisia verkostoja. Voittajat keräävät helposti koko potin, ja pienten toimijoiden on haastavaa pärjätä. On tärkeää, että Eurooppa haluaa haastaa Kiinan ja Yhdysvallat tekoälyn soveltamisessa. EU:n laajat sisämarkkinat tarjoavat tähän runsaasti potentiaalia. Suomen tavoitteiden tuleekin olla yhteneväisiä EU:n kanssa.

EU:n yleinen tietosuoja-asetus eli GDPR oli EU:lta merkittävä pelinavaus pyrkimyksessä kohti eettisempää datataloutta. Tämä ajattelutapa erottaa EU:n Yhdysvalloista ja varsinkin Kiinasta. Kunnianhimoisella ja eurooppalaisiin arvoihin nojaavalla lähestymistavalla on riskinsä kilpailukyvyyn kannalta, mutta pitkässä juoksussa asiakkaat tulevat todennäköisesti arvostamaan yhä enemmän luottamusta. Tämän vuoksi ihmisläheisistä arvoista on pidettävä kiinni.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Suomen on panostettava kansainväliseen ja EU-tasoiseen yhteistyöhön erityisesti tekoälyä koskevissa kysymyksissä. Kuten selonteossa todetaan, Suomen lähtökohdat tekoälyn soveltamiselle ovat suotuisat ottaen huomioon erityisesti väestön korkean koulutustason. Selonteossa on pohdittu kattavasti tämän hetkistä tilannekuvaa uhkien ja mahdollisuuksien osalta. Lainsäädännön epäselvyys

aiheuttaa haasteita tekoälyn laajamittaiselle hyödyntämiselle. Suomella ei ole edelleenkään voimassa kansallista tietosuojalakia. Sen voimaansaattamista pitäisi nopeuttaa.

Arvioitaessa Suomen tietopoliittista tietokuvaa on keskitytty ainoastaan ministeriöihin ja niiden hallinnonaloihin. Tämä raja ei anna välttämättä riittävää kokonaiskuvaa Suomen tilanteesta. Olisi saattanut olla hedelmällistä tarkastella tilannetta myös kuntasektorin ja varsinkin suurten kaupunkien näkökulmasta. Datataloudessa suurien kaupunkien merkitys kasvaa.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Datan ja tietojen yhdistäminen on tulevaisuudessa avainasemassa tiettyjen avainten, henkilötunnuksen, kautta. Esimerkiksi kunnissa kerätään dataa kuntalaisten palvelujen käytöstä, mutta tieto on valitettavan siiloutunutta. NykYTEknologiat mahdollistavat suurten yhdistettyjen datamassojen hyödyntämisen. Se tarjoaa julkiselle puolelle aivan uuden mahdollisuuden palveluiden kehittämiseen, mutta myös samalla täysin uusien palveluiden luomisen.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Kattava selostus etiikasta tekoälyn yhteydessä. Tällä alueella julkisella puolella on suuret mahdollisuudet olla suunnannäyttäjänä niin Suomen kuin Euroopan tasolla. Julkisella puolella, kuten esimerkiksi kunnilla, on datan lisäksi datansa suurimmat asiantuntijat ja haasteet. Näitä kaikkia tekoälyä kehittävät yritykset tarvitsevat, niin yhteistyöllä julkinen puoli voi hyvinkin ohjata kehitystä tehokkaalla tavalla. Ottaen huomioon Suomen laadukkaat tietojärjestelmät yhteistyön vaikutukset näkyvät koko Euroopassa. On tärkeää myös huomioida pienet kunnat, joilla ei ole dataa niin paljon kuin isoilla. Ne täytyy saada mukaan kehitystyöhön, vaikka suurin vastuu on isoilla kunnilla.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Jälleen kerran tämä täytyy syntyä yhteistyössä julkisen ja yksityisen puolen kanssa. Sertifikaatit ja tekoälyn käytön käytännöt täytyy muodostaa yhdessä ja ennen kaikkea kehittää jatkuvasti. Iso ongelma on, että jos ei kehitystyö ole jatkuvaa, aletaan käyttämään hyväksi hitaasti kehittyvän lainsäädännön heikkouksia. Esimerkiksi Espoon kaupunki on lähtenyt kehittämään IEEE:n kanssa sertifikaatteja tekoälyn hyödyntämiselle hankkeessa jossa on kaupungin lisäksi yrityksiä.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Julkisen puolen, yliopistojen ja yritysten yhteistyötä on lisättävä tässä. Julkinen puoli pystyy mahdollistamaan tehokkaasti, jos keskustelu saadaan käyntiin. Tärkeää on myös, että yhteistyö täytyy saada ketteräksi ja ennakoivaksi.

Kuntalaisten luottamuksessa on tärkeää ottaa huomioon ne jotka ovat esimerkiksi digitaalisten palveluiden perässähiitäjiä. Jos heitä ei saada mukaan tai heille ei mahdollisteta heille sopivaa palveluiden käyttöä, ei julkinen puoli saa raskaiden palveluiden käyttöä kuriin ennaltaehkäisevästi.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Iso osa tulevaisuutta on julkisen puolen roolin muuttuminen mahdollistajaksi. Alkuvaiheessa sen täytyy olla alustataloudessa ohjaavassa roolissa. Hyvä on tosiaan huomioida, että data ei tosiaan ole arvokasta ennen kuin se otetaan käyttöön. Tässä julkinen puoli jolla on dataa, mutta ovat myös fyysisiä alustoja, ovat avainasemassa Suomessa jossa luottamus viranomaisiin on suurta.

Nurmi Juho
Espoon kaupunki

Lehtinen Tomas
Espoon kaupunki